

3. Пащенко Г.В. Сучасний благоустрій територій готелів та еко-кемпінгів для активного заміського відпочинку.// Традиції та інновації у вищій архітектурно-художній освіті. – Харків: 2013. – Вип.1. – С.152-153.

Інформаційні джерела.

4. [.http://www.ecocamp.travel](http://www.ecocamp.travel)
5. <http://campingfruskagora.com>

Аннотація

В статье описаны основные принципы проектирования и благоустройства эколо-кемпингов с целью расширения направлений отдыха, оздоровления населения, содействие развитию туристического бизнеса и улучшения экономического состояния страны, благодаря привлечению отдыхающих со всего мира.

Ключевые слова: эколо-кемпинг, ландшафтный дизайн эколо-кемпинге.

Abstract

The article describes the main principles of the design and improvement of eco-camping to expand the areas of leisure, health of the population, promoting the development of tourism and improve the economic situation of the country, through attracting tourists from around the world.

Keywords: eco-camping, landscaping eco-camping.

УДК721.011

Сафронова О. О.,

к.т.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ І ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПАРТИСИПАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА М. КИЄВА

Анотація: розглядається питання впровадження концепції партисипативного підходу до дизайну архітектурного середовища м. Києва, проведений аналіз існуючих проблем проектування з «співучастю», окреслені засоби, необхідні для більш ефективного його застосування.

Ключові слова: партисипативне проектування, міське середовище, дизайн архітектурного середовища, проектування з «співучастю».

Постановка проблеми. Місто являє собою комплексне багаторівневе багатофункціональне територіальне утворення, яке розглядається сучасними теоретиками архітектури і містобудування як складна відкрита система, що динамічно розвивається [7]. У своєму історичному розвитку міста неминуче зазнають трансформації політичних, соціальних і економічних інститутів, що, як правило, призводить як до зміни і адаптації системи міського права і міського регулювання, так і підходів до просторової організації міського середовища. Нерівномірність у розвитку інфраструктури міст постіндустріального періоду («простір потоків», «простір місць» за М. Кастельсом [8]), конфлікти інтересів приватного та громадського секторів у володінні і розподілі обмежених міських територіальних ресурсів, неминучі в умовах, коли практично будь-яка ділянка міської території виконує в тій чи іншій формі соціальну, екологічну та економічну функції. Як гуманістичний розвиток середовища життєдіяльності, так і рішення конфліктних ситуацій можливі лише в умовах гнучкого управління процесами проектування і адаптації міського середовища із застосуванням сучасних методів конфліктології при прийнятті рішень в архітектурному проектуванні і містобудуванні, дизайні. Йдеться про технології так званої «гуманістичної», «соціальної», «демократичної», «ком'юніті», партисипативної архітектури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відзначимо, що якщо питанням теорії та методології архітектурного формоутворення з урахуванням психології сприйняття міського середовища, витоків кризи модернізму і краху парадигми тотального проектування, присвячено багато фундаментальних робіт як вітчизняних, так і зарубіжних філософів, архітекторів і соціологів, то методологія означеної вище технології так до кінця і не сформована. Сучасний стан розробок нагадує 60-ті роки становлення методів дизайну – накопичений досвід вдалого рішення проектних завдань, але при цьому відсутнє цілісне уявлення про застосовність того чи іншого алгоритму в залежності від складності проектного завдання. Великий внесок у розуміння і розвиток ідеології партисипативного проектування зробили практичний досвід, книги і статті Генрі Саноффа (HenrySanoff) – широко відомого у США наукового діяча і проектного експерта з ряду аспектів гуманістичної архітектури США [4].

Серед останніх публікацій у напрямку розробки методики партисипативного проектування слід відмітити статтю Закирової Ю.А., де питання розглядається в контексті рішення проблем міського середовища в Російській Федерації [3].

Мета роботи. Визначити особливості впровадження партисипативного підходу до дизайну архітектурного середовища в умовах України.

Виклад основного матеріалу. За сучасними уявленнями, партисипативне проектування міського середовища (проектування з «співучастю») – це проектна архітектурно-містобудівна діяльність в яку залучені не тільки архітектори, інвестори і адміністративні органи управління, але і різні соціальні групи користувачів, зацікавлені в кінцевому результаті проектування. Передбачається, що такий сучасний комплексний науковий підхід до проектування є найбільш аргументованим, стратегічно витриманим, незважаючи на ітеративність процесу прийняття рішень, і повинен забезпечити фінансову та соціальну стійкість проекту за рахунок повноцінної участі зацікавлених сторін. Поняття партисипативного підходу до формування міського середовища тісно пов'язане з концепцією партисипативної демократії [1] (демократії «співучасті»), що отримала свій розвиток у 1960-х роках і заснована на принципах традиційної демократичної філософії Жана-Жака Руссо і Роберта Стюарта Мілля. За Руссо, ідеальна політична система влаштована таким чином, щоб сприяти відповідальній індивідуальній і колективній поведінці шляхом спільного процесу прийняття рішень. Руссо вважав, що співучасть надає цілющий просвітницький ефект, заохочуючи у людей прагнення бути поінформованими, зацікавленими і залученими громадянами, вільно розпоряджатися своїм життям і відчувати відповідальність за долю своєї спільноти. Генрі Санофф розглядає в своїх роботах «архітектуру співучасті» не тільки, як реальний механізм відстоювання інтересів ущемлених категорій населення в питаннях середотворення, але і «як сферу, де відбувається звільнення архітектурної професії від утопічного нав'язування суспільству неживих схоластичних схем, від корисливого задоволення лише власних інтересів, обслуговування і відстоювання інтересів владної і фінансової еліт» [4, 9]. Через створену при Масачусетському університеті Групу розвитку місцевої громади, за сприяння Американського інституту архітекторів (AIA), муніципальної влади, Генрі Санофф провів велику кількість досліджень, проектних експертиз, консультацій, одним з перших став організатором і керівником проектування об'єктів громадського і житлового призначення за участю місцевих громад, за що отримав звання Видатного професора архітектури та нагороду «Проектування за участю територіальних громад» (Community Design Award) від Асоціації вищих архітектурних шкіл США. У США існують численні державні, громадські та приватні некомерційні організації, що стимулюють технології співучасті, в тому числі і в проектній сфері. Американський інститут архітекторів у 2009 році навіть ввів поняття «архітектор-громадянин» (citizen architect), визначаючи його таким чином: «Архітектор-громадянин використовує свої знання, талант, підготовленість і досвід для того, щоб вносити істотний внесок у поліпшення умов городян і

місцевих спільнот. Архітектор-громадянин перебуває в курсі проблем місцевого, регіонального та федерального рівнів і вишукує час для служіння своїй територіальній спільноті» [4]. Зазначимо, що поняття спільноти використовується для позначення територіальної організації суспільства, яке в певному сенсі утворює замкнуту сукупність (село, невелике містечко, приміський район і т.п.). Існує три види компонентів, що так чи інакше характеризують місцеве співтовариство [7]: територіальний (географічна територія), соціологічний (соціальна взаємодія), психокультурний (загальні інтереси).

Технологія «співучасті» законодавчо регламентована як проектний принцип реконструкції та проектування елементів інфраструктури архітектурного середовища у всіх так званих «розвинутих» країнах світу з 80-х років минулого століття і активно використовується в міському і регіональному проектуванні сьогодні. Так, в Швейцарії жоден великий проект, в який вкладені бюджетні гроші, не може бути реалізований без схвалення громадськості. У Німеччині, Австрії, інших країнах Європи, в більшості своїй будь-який процес проектування включає партисипативну частину [4, 5]. У той же час інтенсивність включення людей в процес проектування в різних проектах різна – від простого «інформування» до «інтенсивної партисипації» – активної участі в генерації ідеї проекту, прийнятті рішень і навіть втіленні проекту в життя. При цьому правова база забезпечує максимальну можливість впливати на проект тим мешканцям, на територію проживання яких найбільшою мірою можуть впливати її трансформації. Прикладами «інтенсивної партисипації» в Австрії можуть служити такі проекти, як трансформація вулиць Маріахільфер (MariahilferStrasse) і Оттакрінгер (OttakringerStrasse), нова забудова в районі Донауфельд (Donaufeld) (в даних проектах в якості ініціаторів виступила міська влада, хоча можливий і розвиток проекту «від низу до верху», тобто на підставі ініціатив місцевих жителів і спільнот), причому в кожному випадку підхід індивідуальний. Основні прийоми роботи з спільнотами – організація інформаційної компанії через друк і соціальні мережі, виставки, воркшопи; проведення соціологічних досліджень потреб і переваг жителів шляхом включених спостережень, індивідуальних опитувань, анкетування, он-лайн голосувань; демонстрація і обговорення фінального проекту. Мешканці залучаються навіть до таких невеликих проектів, як розробка дитячого майданчика.

У табл.1 зведені плюси і мінуси партисипативного проектування, як результат аналізу і узагальнення накопиченого зарубіжного досвіду:

Табл. 1

Переваги партисипативного проектування	Недоліки партисипативного проектування
<ul style="list-style-type: none"> • Можливість залучення всіх зацікавлених сторін у вирішення спірних питань організації міського середовища • Збільшує шанс визначення вірних цілей і стратегічних завдань, роблячи проект більш стійким • Формулювання загальної мети робить процес проектування проактивним, а не реактивним. • Зв'язки між співавторами і ув'язка їх цілей підвищує шанс на успіх проекту. 	<ul style="list-style-type: none"> • Не має сенсу при низькій залученості користувачів • Залежить великою мірою від контингенту залучених користувачів • Висококонфлікне питання може не дати прийти до компромісу • Компромісне рішення можливо при умовно рівному, збалансованому потенціалі учасників процесу

Практичний досвід використання партисипативного підходу свідчить, що найважливішою умовою ліквідації конфліктних ситуацій є прозорість процесу проектування при наявності збалансованого середовища прийняття рішень.

На сьогоднішній день навіть в найбільш розвинених містах України як і інших країн СНД, метод проектування «з співучастю» має свої обмеження. Як на стадії розробки проекту, так і на стадії його затвердження, практично єдиною формою взаємодії публічної влади з населенням є проведення обов'язкових публічних слухань, хоча в Містобудівному кодексі України регламентована також можливість «подання пропозицій фізичними та юридичними особами після ПОВІДОМЛЕННЯ через Місцеві органи масової інформації (газети, Інтернет, радіо, телебачення) про початок розроблення містобудівних проектних робіт». Процес публічних слухань регламентований, передбачає оприлюднення проекту протягом місяця до його затвердження і дає громадянам право брати участь в ухваленні містобудівних рішень щодо основних положень Генеральни плані населених пунктів, схем планування і забудови територій на місцевому рівні, детальних планів територій, проектів забудови територій, проектів розподілу територій та інше. «Погодження матеріалів проектів містобудівної документації, місцевих правил забудови без їх громадського Обговорення Забороняється, а матеріали громадського Обговорення є невід'ємною складовою Частиною містобудівної документації, місцевих правил забудови», але кількість присутніх на публічних слуханнях

говорить про те, що поки мало-хто зацікавлений в спільній роботі. В результаті, реалізуються проекти, які не завжди відповідають потребам мешканців, що часто перешкоджає створенню сприятливих умов для розвитку взаємовигідних відносин між владою, бізнесом і городянами. Серед останніх успішних проектів, які були винесені на обговорення громадськості, стала концепція рекламно-інформаційного оформлення м. Києва [6]. В результаті комплексних міждисциплінарних досліджень, проведених структурами КМДА, численних конференцій та відкритих обговорень проблеми, була розроблена концепція та у 2016 році видані методичні рекомендації. Прикладом проекту міського значення, який стартував за громадською ініціативою (ініціатором виступила Асоціація велосипедистів м. Києва) є створення мережі велосипедних шляхів у м. Києві. Відзначимо, що сьогодні міська влада Києва на рівні КМДА активно намагається залучати міську спільноту до благоустрою міста: працює он-лайн-лінія для прийому скарг і пропозицій мешканців відносно благоустрою міста, система інформування щодо слухань чергових проектів і результатів проведення тендерів серед будівельних і проектних фірм.

Процес зростання великих міст України, не дивлячись на промисловий спад, а може і завдяки йому, здійснюється за рахунок освоєння приміських територій, що, як правило, вимагає перегляду їх інфраструктури та облагороджування міського середовища. Крім того, приплив населення, розвиток сфери обслуговування, характерні для постіндустріального суспільства, викликають неминуче прагнення еліти захопити під комерційну забудову землі в центральній межі міста. У той же час на тлі глобальних змін, як в способі життя сучасного городянина, так і в менталітеті різних категорій мешканців (селяни, громадяни, городяни, урбодяни) [7], розвитку інформаційних технологій, залучення до європейських цінностей, в сучасних українських містах, як і в інших великих містах пострадянського простору, можна спостерігати підвищення соціальної активності: зростання числа місцевих громад, молодіжних організацій різного спрямування. Для ефективного використання потенціалу громадськості у вирішенні спірних питань необхідний чіткий методично відпрацьований алгоритм взаємодії всіх зацікавлених сторін і учасників процесу прийняття рішень. При цьому частка залучення певних соціальних груп в процес партисипативного проектування і прийоми рішення проектних завдань на різних етапах процесу проектування повинні залежати від ступеня складності поставленого завдання. З нашої точки зору, для впровадження принципів партисипативності, особливо у разі виникнення спірних питань, необхідно:

- Забезпечення відкритого доступу громадськості до генеральних планів міських населених пунктів України, як необхідної умови запобігання корупційних схем [1, 2].
- Чітке визначення на законодавчому рівні ступеня участі громадської спільноти у рішенні проектних завдань залежно від їх змісту і складності, а також можливих ризиків для майбутнього сталого розвитку міста.
- Розширення поля соціологічних досліджень на рівні перед проектного аналізу, впровадження сучасних методів нетології, ігрових методів залучення мешканців міста у процес визначення поля можливих обмежень і проектних рішень.
- Демонстрація розробленої концепції, інформування зацікавленої міської спільноти на рівні завершальної стадії перед проектного аналізу з метою вирішення тупикових ситуацій до початку масштабного проектування, а тим більше виконання будівельних робіт.

Безперечно, гуманістична проектна культура та архітектура для людей не можуть затвердитись інакше, ніж через освіту. Тому сьогодні особливо актуальним стає не тільки навчання студентів традиційним методикам проектування, залучення їх до участі у кафедральній тематиці з науково-проектних робіт, але і підключення майбутніх фахівців до соціальних проектів з проектування благоустрою міста; націлення на архітектуру громадської відповідальності; вдосконалення навчальних програм щодо сучасних соціологічних методів досліджень з використанням інформаційних технологій. Відзначимо, що техніки нетнографії студенти використовують в основному самостійно, на рівні магістерських дипломних робіт, причому не завжди коректно.

Висновки. Впровадження партисипативного підходу в проектування міського середовища сьогодні розглядається як необхідна умова гуманізації архітектурного середовища, сталого розвитку міста, вирішення конфліктних ситуацій. Для повноцінної реалізації принципів партисипативного проектування необхідно удосконалення як законодавчої бази, так і фахової підготовки архітекторів, дизайнерів архітектурного середовища.

Література

1. Бакуменко В., С. Попов. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: Сучасні концепції реформування публічного управління / В. Бакуменко, С. Попов // Збірник наукових праць. “Ефективність державного управління” – 2015. – вип. 43 – с. 21-27

2. Доступ громадськості до генеральних планів міських населених пунктів України: моніторинговий звіт Східноукраїнський центр громадських ініціатив. / В.В. Щербаченко, О.В. Матвійчук, Ю.В. Ращупкіна, В.О. Сабінін, Б.В. Бондаренко; заг. ред. В.В. Щербаченко. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Луганськ: Янтар, 2011. – 236 с.
3. Закирова Ю.А. Методика партисипативного проектирования городской среды в современном российском градостроительстве. / Ю.А. Закирова, С.Р. Хуснутдинова, А.Р. Касимова // Известия КГАСУ. Градостроительство, планировка сельских населенных пунктов. – 2016, – № 1 (35). – С. 81-86
4. Кияненко К. Генри Санофф – к архитектуре, озабоченной человеком. О проектировании людей, с людьми и для людей / К. Кияненко // АВ 1 (112), 2010 – режим доступа : <http://archvestnik.ru/node/2124>
5. Практики партисипативного проектирования в Австрии. Херберт Борк и Филип Красницер, представляющие бюро «Штадтланд» (Вена) рассказали Настасье Андрукович (Минская урбанистическая платформа) о принципах, методах и подходах партисипативного проектирования в Австрии. 28.08.2015 – Заголовок з екрана. Режим доступа: <http://urbanist.by>
6. Сафронов В.К. Проблеми впорядкування рекламно-інформаційного простору міста Києва / В. К. Сафронов, О. О. Сафронова // Теорія та практика дизайну. – 2016. – Вип. 9. – С. 208-217.
7. Тімохін В.О. Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії містобудування. – К.: КНУБіА, 2008. – 629 с.
8. Castells, Manuel. "An Introduction to the Information Age" in The Information Society Reader, Frank Webster, Raimo Blom, Erkki Karvonen, Harri Melin, Kaarle Nordenstreng, and Ensio Puoskari, editors. London and New York: Routledge, 2004. pp 138–49.
9. Sanoff, H. Multiple Views of Participatory Design // International Journal of Architectural Research. – 2008. – Vol.2. – Issue 1. – pp. 57 - 69. Режим доступа : http://archnet.org/library/documents/one!document.jsp?document_id=10326

Аннотация

Рассматривается вопрос внедрения концепции партисипативного подхода в дизайн архитектурной среды г. Киева, проведен анализ существующих проблем проектирования с «соучастием», указаны средства, необходимые для более эффективного его применения.

Ключевые слова: партисипативное проектирования, городская среда, дизайн архитектурной среды, проектирование с «соучастием».

Annotation

The issue of incorporation of the concept of participatory approach into design of the architectural environment in Kyiv is discussed. The analyzed of existing problems of participatory design was carried out. The means, which are necessary for its more effective use were outlined.

Keywords: participatory design, urban environment, architectural environment design.